

Цивільне право і цивільний процес; сімейне право;
міжнародне приватне право

УДК 347.91

Штефан Олена Олександрівна

доктор юридичних наук, доцент,

*п.н.с. відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів
приватного права, судоустрою та судочинства*

НДІ приватного права і підприємництва

імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Штефан Елена Александровна

доктор юридических наук, доцент,

*в.н.с. отдела юрисдикционных форм правовой защиты субъектов
частного права, судоустройства и судопроизводства*

НИИ частного права и предпринимательства

имени академика Ф. Г. Бурчака НАПрН Украины

Shtefan Olena

Doctor of Law, Associate Professor,

*Leading Researcher of the Department of Jurisdictional Forms of
Legal Protection of Subjects of Private Law, Judicial System and Justice*

Research Institute of Private Law and Entrepreneurship

named after Academician F. G. Burchak NAPrN of Ukraine

**ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ СУДУ ПРИ РОЗГЛЯДІ ТА
ВИРІШЕННІ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ В АСПЕКТІ СУДОВОГО
РОЗСУДУ**

**ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ СУДА ПРИ
РАССМОТРЕНИИ И РАЗРЕШЕНИИ ГРАЖДАНСКИХ ДЕЛ В
АСПЕКТЕ СУДЕБНОГО УСМОТРЕНИЯ**

FUNCTIONAL POWERS OF THE COURT IN CONSIDERATION AND RESOLUTION OF CIVIL CASES IN THE ASPECT OF JUDICIAL DISCRETION

Анотація. Стаття присвячена одному із актуальних питань цивільного процесуального права – повноваженням суду при розгляді та вирішенні цивільних справ. Із-за відсутності чіткої регламентації прав та обов'язків суду в процесі розгляду та вирішення справ, деякі питання віднесені до судового розсуду, зокрема визначення судом спірних правовідносин, які виникли між сторонами та застосування норми права чи закону, який їх врегульовує. Вирішення цього питання безпосередньо пов'язано із визначенням співвідношення прав і обов'язків суду та прав і обов'язків учасників цивільної справи та меж їх реалізації.

Обґрунтований висновок, що розгляд та вирішення конкретної цивільної справи здійснюється в межах заявлених позовних вимог, які встановлюють процесуальні межі розгляду та вирішення кожної цивільної справи. Результатом реалізації процесуальних повноважень суду щодо вирішення конкретної цивільної справи є рішення суду.

З'ясовано, що цивільним процесуальним законом визначені певні юридичні критерії, яким має відповідати судове: воно має ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим - ухвалене відповідно до норм матеріального та процесуального права, висновків та правових позицій, викладені в постановках Верховного Суду, відповідати завданню цивільного судочинства.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні. Гарантією дотримання вказаних критеріїв є встановлені законом вимоги щодо етапності вирішення основних питань

при ухваленні судом рішення у цивільній справі. Звертається увага на те, що суд в межах своїх процесуальних функціональних повноважень та в межах позовних вимог, встановлює характер (правову природу, права та обов'язки ін.) спірних правовідносин сторін, які впливають із встановлених обставин та визначає правову(ві) норму(ми), яка(і) підлягає застосуванню. Така функціональність суду носить імперативний характер. Підсумок процесуальної діяльності суду знаходять своє відображення у мотивувальній та резолютивній частинах судового рішення.

Ключові слова: *цивільне судочинство, функціональні повноваження суду, судовий розсуд, розгляд і вирішення цивільних справ, принцип диспозитивності, судове рішення.*

Анотація. *Статья посвящена одному из актуальных вопросов гражданского процессуального права – полномочиям суда при рассмотрении и разрешении гражданских дел. Из-за отсутствия четкой регламентации прав и обязанностей суда в процессе рассмотрения и разрешения дел, некоторые вопросы отнесены к судебному усмотрению, в том числе определение судом спорных правоотношений, возникших между сторонами и применения нормы права или закона, который их регулирует. Решение этого вопроса напрямую связано с определением соотношения прав и обязанностей суда, прав и обязанностей участников гражданского дела и границ их реализации.*

Обоснован вывод, что рассмотрение и решение конкретного гражданского дела осуществляется в пределах заявленных исковых требований, устанавливающие процессуальные рамки рассмотрения и решения каждой гражданское дело. Результатом реализации процессуальных полномочий суда по решению конкретного гражданского дела является решение суда.

Выяснено, что гражданским процессуальным законом определены определенные юридические критерии, которым должен соответствовать судебное: оно должно основываться на принципах верховенства права, быть законным и обоснованным - принято в соответствии с нормами материального и процессуального права, выводы и правовых позиций, изложенных в постановлениях Верховного Суда, отвечать задаче гражданского судопроизводства.

Обоснованным является решение, принятое на основании полно и всесторонне выясненных обстоятельств, на которые стороны ссылаются как на обоснование своих требований и возражений, подтвержденных теми доказательствами, которые были исследованы в судебном заседании. Гарантией соблюдения указанных критериев является установленные законом требования к этапам разрешения основных вопросов при принятии судом решения по гражданскому делу. Обращается внимание на то, что суд в своих процессуальных функциональных полномочиях и в пределах исковых требований, устанавливает характер (правовую природу, права и обязанности др.) Спорных правоотношения сторон, вытекающие из установленных обстоятельств и определяет правовую(е) норму(мы), которая(ые) подлежит применению. Такая функциональность суда носит императивный характер. Итог процессуальной деятельности суда находят свое отражение в мотивировочной и резолютивной частях судебного решения.

Ключевые слова: *гражданское судопроизводство, функциональные полномочия суда, судебный усмотрению, рассмотрение и разрешение гражданских дел, принцип диспозитивности, судебное решение.*

Summary. *The article is devoted to one of the topical issues of civil procedural law - the powers of the court in considering and resolving civil*

cases. Due to the lack of clear regulation of the rights and obligations of the court in the process of consideration and resolution of cases, some issues are referred to court, including the court's determination of disputed legal relations between the parties and the application of law or law governing them. The solution of this issue is directly related to determining the relationship between the rights and obligations of the court and the rights and obligations of the parties to the civil case and the limits of their implementation.

Reasonable conclusion that the consideration and resolution of a particular civil case is carried out within the stated claims, which establish the procedural limits of consideration and resolution of each civil case. The result of the implementation of the procedural powers of the court to resolve a particular civil case is a court decision.

It was found that the civil procedural law defines certain legal criteria that the court must meet: it must be based on the rule of law, be lawful and reasonable - adopted in accordance with substantive and procedural law, conclusions and legal positions set out in the Supreme Court. , meet the task of civil proceedings.

The decision made on the basis of fully and comprehensively clarified circumstances, to which the parties refer as the basis of their claims and objections, confirmed by the evidence that was examined at the hearing, is reasonable. The guarantee of observance of the specified criteria is the requirements established by the law concerning step-by-step decision of the basic questions at decision-making by court in civil case. Attention is drawn to the fact that the court, within its procedural functional powers and within the claims, establishes the nature (legal nature, rights and obligations, etc.) of the disputed legal relationship of the parties arising from the established circumstances and determines the legal norm to be applied. . Such functionality of the court is imperative. The results of the procedural activities of the court are reflected in the motivational and operative parts of the court decision.

Key words: *civil proceedings, functional powers of the court, judicial discretion, consideration and resolution of civil cases, principle of non-mandatory ness, court decision.*

Постановка проблеми. Оновлення цивільного процесуального законодавства в процесі проведення судової реформи 2017 р. торкнулися не лише питань судоустрою, а й процедури розгляду та вирішенню цивільних справ. Своєю чергою процедура розгляду цивільних справ безпосередньо пов'язана із чітким законодавчим регламентуванням прав та обов'язків суду, як органу який наділений повноваженнями на справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави (ст. 2 ЦПК України). Водночас рух справи в суді залежить не лише від реалізації судом своїх прав та обов'язків, а й від належної реалізації прав та обов'язків інших учасників цивільного процесу.

Аналіз норм цивільного процесуального законодавства свідчить про те, що не у всіх випадках чітко регламентовані права та обов'язки суду в процесі розгляду та вирішення справ, деякі питання віднесені до судового розсуду. Одним із таких питань є можливість самостійної кваліфікації судом правовідносин, які виникли між сторонами та застосування норми права чи закону, який регулює спірні правовідносини. Вирішення цього питання безпосередньо пов'язано із визначенням співвідношення прав і обов'язків суду та прав і обов'язків учасників цивільної справи та меж їх реалізації.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Окремі аспекти правової природи прав та обов'язків суду в межах дослідження цивільних процесуальних відносин, правового статусу суду у цивільному судочинстві

досліджували М. А. Гурвич [1], П. Ф. Єлисейкін [2], К. В. Гусаров [3], М. К. Треушнікова [4], А. Ф. Козлов [5], В. Н. Щеглов [6] та ін. Однак, останнім часом науковці не приділяють належної уваги у своїх дослідженнях реалізації прав та обов'язків судом в процесі розгляду та вирішення цивільних справ. Натомість зміни цивільного процесуального законодавства та неоднозначний підхід судової практики щодо визначення функціональних повноважень суду в порядку розгляду цивільних справ актуалізують розгляд цього питання.

Формулювання мети статті. Метою цього дослідження є визначення меж функціонального повноваження суду щодо самостійної кваліфікації правовідносин, які виникли між сторонами та застосування норми права чи закону, який регулює спірні правовідносини.

Виклад основного матеріалу. Розкриття цього питання вимагає з'ясування сутності судового розсуду та меж його застосування.

Щодо розуміння судового розсуду у процесуальній доктрині не має єдиного підходу та дослідники висловлювали різне бачення цієї правової категорії.

Так, на думку М. Н. Толчєєва судового розсуду не існує, оскільки суд не має права вибору, а має прийняти єдине вірне рішення [7, с. 5].

Натомість Д. М. Чечот вважав, що поняття розсуду передбачає, що відповідний орган або посадова особа діє за власною волею, а рішення не пов'язано із будь-якою нормою. При цьому, державний орган або посадова особа діє в межах наданих йому повноважень, що дозволяє йому вільно обирати відповідне рішення [8, с. 68].

Сутність судового розсуду К. І. Комісаров вбачає у наданому суду правомоччі приймати, виходячи із конкретних обставин справи, таке рішення з питань права, можливість якого передбачається загальними та визначеними вказівками закону [9, с. 26].

А. Барак доводить, що судовий розсуд це повноваження, надані особі, яка може обирати між двома або більше альтернативами, кожна із яких є законною [10, с. 13].

Найбільш повне розкриття сутності судового розсуду належить О. А. Папковій. На думку науковця судовим розсудом є передбачена юридичними нормами, здійснювана у процесуальній формі мотивувальна діяльність суду, що складається із вибору варіанта вирішення питання, що має загальні та спеціальні межі. При цьому судовий розсуд є не лише правом, а є й обов'язком суду, оскільки процесуальні права суду є одночасно й його обов'язками [11, с. 39, 383].

Узагальнюючи наведені підходи до розуміння судового розсуду, можна виокремити його ознаки: це діяльність суду, яку він здійснює на основі функціональних прав та обов'язків; форма та межі такої діяльності визначені процесуальним законом; судовий розсуд – це завжди вибір однієї з можливих, при чому законних альтернатив судового рішення; це завжди і право на обрання альтернативи законного рішення та одночасно і обов'язок суду – обрання такого рішення, яке найкращим чином вирішить спір та захистить порушене, оспорюване або невизнане право. Оскільки судовий розсуд уособлюється у діяльності суду варто з'ясувати її зміст та структуру.

Для відповіді на питання чи належить діяльність суду щодо самостійної кваліфікації правовідносин, які виникли між сторонами та застосування ним норми права чи закону, який регулює спірні правовідносини до елементу механізму судового розсуду слід звернутися до базових нормативних засад судочинства.

Так, відповідно до ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» єдність системи судоустрою забезпечується, зокрема: 1) єдиними засадами організації та діяльності судів; 2) обов'язковістю для всіх судів правил судочинства, визначених законом; 3) єдністю судової практики.

Статтею 5 вказаного Закону визначено, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами та відповідно до визначених законом процедур судочинства.

Зазначені загальні принципи судочинства конкретизуються у відповідних нормах процесуального законодавства за кожним видом судочинства. Це стосується й цивільного судочинства, порядок здійснення якого регулюється ЦПК України.

Положеннями статей 1, 2 ЦПК України визначається юрисдикція та повноваження загальних судів щодо цивільних спорів та інших визначених цим Кодексом справ, встановлює порядок здійснення цивільного судочинства. Завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

У частині 2 ст. 2 ЦПК України знайшли своє закріплення основні принципи здійснення цивільного судочинства до яких зокрема належить: верховенство права; змагальність сторін; диспозитивність та пропорційність та ін.

До основних засад цивільного процесу належить й принцип керівної ролі суду при здійсненні судочинства у кожній конкретній справі. У відповідності до положень ч. 5 ст. 12 ЦПК України суд, зберігаючи об'єктивність і неупередженість: 1) керує ходом судового процесу; 2) сприяє врегулюванню спору шляхом досягнення угоди між сторонами; 3) роз'яснює у випадку необхідності учасникам судового процесу їхні процесуальні права та обов'язки, наслідки вчинення або невчинення процесуальних дій; 4) сприяє учасникам судового процесу в реалізації ними прав, передбачених цим Кодексом; 5) запобігає зловживанню

учасниками судового процесу їхніми правами та вживає заходів для виконання ними їхніх обов'язків.

Вказані цивільні процесуальні повноваження суду, які носять вичерпний характер, здійснюються у комплексі із реалізацією принципу диспозитивності цивільного судочинства у відповідності з яким суд розглядає справи не інакше як за зверненням особи, поданим відповідно до цього Кодексу (ч. 1, ст. 13 ЦПК України).

Це означає, що розгляд та вирішення конкретної цивільної справи здійснюється в межах заявлених позовних вимог.

Такий висновок корелюється зі положеннями ст.ст. 174, 175 ЦПК України у відповідності з якими при розгляді справи судом у порядку позовного провадження учасники справи викладають письмово свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення та міркування щодо предмета спору виключно у заявах по суті справи. У позовній заяві позивач викладає свої вимоги щодо предмета спору та їх обґрунтування. До змісту позовних вимог належить: спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні. Обґрунтування заявлених позовних вимог обумовлюється й викладенням обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги та зазначенням доказів, що підтверджують вказані обставини; (п. 4, 5 ч. 3 ст. 175 ЦПК України).

Отже, положення ст. 175 ЦПК України встановлюють певні процесуальні межі розгляду та вирішення кожної цивільної справи у відповідності зі заявленим позовом, що впливає на прийняття судового рішення.

У даному випадку можна говорити про межі функціональних повноважень суду при здійсненні правосуддя.

Наразі, у науковій цивільній процесуальній доктрині вказується, що функціональні повноваження суду охоплюють весь комплекс цивільних процесуальних прав та обов'язків судового органу на різних стадіях цивільного процесу. Це дозволяє судові з винятковою повнотою встановлювати обставини справи, застосовувати норми права, постановляти рішення та виконувати інші функціональні повноваження суду першої інстанції на стадії судового розгляду. Необхідно враховувати, що тут суд безпосередньо досліджує та оцінює зібрані у справі докази, встановлює обставини, що мають істотне значення для правильного вирішення справи, застосовує норми матеріального права і розв'язує справу, підтверджуючи наявність чи відсутність прав та обов'язків сторін [12, с. 42-43].

У доктрині процесуального права повноваження суду класифікують на такі основні групи: 1) повноваження з керівництва процесом у судовому засіданні; 2) повноваження із закінчення процесу без винесення судового рішення; 3) повноваження, пов'язані з ухваленням судового рішення [3, с. 138].

Результатом реалізації процесуальних повноважень суду щодо вирішення конкретної цивільної справи є рішення суду, яким закінчується розгляд справи. У відповідності зі ч. 3 ст. 252 ЦПК України розгляд справи по суті судом першої інстанції закінчується ухваленням рішення суду.

Цивільним процесуальні законом визначені певні юридичні критерії яким має відповідати судові рішення у цивільних справах.

Так, у відповідності до ст. 263 ЦПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права. Судове рішення має відповідати завданню цивільного судочинства, визначеному цим Кодексом. При виборі і застосуванні норми права до спірних

правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановках Верховного Суду.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Гарантією дотримання вказаних критеріїв є встановлені законом вимоги щодо етапності вирішення основних питань при ухваленні судом рішення у цивільній справі. Надання правильної та об'єктивної відповіді й забезпечує прийняття об'єктивного судового рішення спрямованого на захист порушеного або невизначеного суб'єктивного права.

Так, під час ухвалення рішення суд має вирішити, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини (факти), якими обґрунтовувалися вимоги та заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин; 5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити (ч. 1 ст. 264 ЦПК України).

Такий нормативно визначений перелік питань носить вичерпний характер.

Натомість законодавцем у вказаному процесуальному алгоритмі ухвалення судового рішення встановлені певні законодавчі межі. Це стосується імперативної вимоги щодо вирішення цих питань виключно в межах заявлених позовних вимог (ч. 2 ст. 264 ЦПК України). Зазначене процесуальне положення реалізується у межах одного із базових принципів цивільного процесу – принципу диспозитивності (п. 5 ч. 3 ст. 2; ч. 1 ст. 13 ЦПК України).

Результат вирішення основних питань при ухваленні рішення суду, знаходить своє відображення у змісті судового рішення. У відповідності до ст. 265 ЦПК України судове рішення складається із: вступної, мотивувальної та резолютивної частин.

У мотивувальній частині рішення зазначаються: 1) фактичні обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини; 2) докази, відхилені судом, та мотиви їх відхилення; 3) мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову, крім випадку, якщо аргумент очевидно не відноситься до предмета спору, є явно необґрунтованим або неприйнятним з огляду на законодавство чи усталену судову практику; 4) чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права, свободи чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду; 5) норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування; 6) норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та мотиви їх незастосування.

У резолютивній частині рішення зазначаються: висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної з заявлених вимог; висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної з заявлених вимог не може залежати від настання або ненастання певних обставин (умовне рішення) та інші положення.

Вказані елементи судового рішення є пов'язаними між собою логічним зв'язком. Завданням такої процесуальної логіки є формування єдиної об'єктивної судової позиції щодо результатів вирішенні конкретного правового спору. Така позиція базується на об'єктивній оцінці всіх наданих доказів, законодавчому аналізу в межах заявлених позивачем вимог.

Таким чином, якщо припустити можливість застосування судового розсуду при ухваленні судового рішення по цивільній справі то можна зробити висновок, що ухвалене судом рішення має відповідати всім вимогам, встановленим законом як до його змісту, так і до процедури прийняття. Основою законності та обґрунтованості судового рішення є вірне визначення судом спірних правовідносин, що виникли між сторонами по цивільній справі та визначення норми права або закону, що підлягає застосуванню до спірних правовідносин, що дає підстави віднести його до одного з основних елементів механізму судового розсуду при ухваленні судового рішення.

Не зважаючи на те, що межі дій суду ґрунтуються на його функціональних правах та обов'язках, визначаються законом, прийняття судового рішення завжди є результатом реалізації судового розсуду.

Висловлений підхід узгоджується із цивільною процесуальною доктриною, відповідно до якої судовий розсуд: є як правом так й обов'язком суду; має бути законним і справедливим; має засновуватись на дослідженні усіх обставин справи [13].

Розкриваючи сутність функціонального повноваження суду щодо самостійної кваліфікації правовідносин, які виникли між сторонами та застосування норми права чи закону, який регулює спірні правовідносини, не можна оминати увагою й те, що словосполучення «кваліфікування правовідносин (кваліфікація правовідносин)» не є притаманним українському цивільному процесу. Зазначена термінологія має своє застосування в інших правових галузях, наприклад, кримінальному судочинстві. Так, у ст. 12 КК України знайшла своєї правової регламентації процедура кваліфікація злочинів.

Відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 374 КПК України суд у вирокі вказує закон про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне

правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа. Тобто, суд здійснює кримінально-правову кваліфікацію дії (бездіяльності) підсудного.

Натомість у пункті 9 постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 5 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду» роз'яснено, що суд визначає характер спірних правовідносин сторін, зміст їх правових вимог і матеріальний закон, що їх регулює, і яким належить керуватися при вирішенні спору [14].

Отже, доцільно говорити саме про «встановлення судом характеру спірних правовідносини» при вирішенні цивільного спору, а не про «кваліфікацію спірних правовідносин».

Проте в судовій практиці використовується термін «кваліфікація». Так, наприклад, у постанові ВС/КГС від 20.01.2020 р. у справі № 916/556/19 зазначається, що саме на суд покладено обов'язок надавати правову кваліфікацію відносинам сторін виходячи із фактів, встановлених під час розгляду справи, та визначати, яка правова норма підлягає застосуванню для вирішення спору. Самостійне застосування судом для прийняття рішення саме тих норм матеріального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини, не призводить до зміни предмета позову та/або обраного позивачем способу захисту [15].

Подібний висновок зроблений Великою Палатою Верховного Суду в постанові від 04.12.2019 р. у справі № 917/1739/17, що «суди, з'ясувавши при розгляді справи, що сторона або інший учасник судового процесу на обґрунтування своїх вимог або заперечень послався не на ті норми права, що фактично регулюють спірні правовідносини, самостійно здійснює правильну правову кваліфікацію останніх та застосовує для прийняття рішення ті норми матеріального і процесуального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини» [16].

Використання словосполучення «кваліфікація спірних правовідносин» та його синонімів притаманна судовій практиці при розгляді та вирішенні господарських спорів. Натомість при розгляді та вирішенні цивільних справ суди у своїх рішеннях дотримуються законодавчої термінології. Так, наприклад, у постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23.10.2019 р. у справі № 761/6144/15-ц (провадження № 61-18064св18) зазначено, що суд має визначити, які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин та яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин. При цьому суд має навести у рішенні мотиви, з яких не застосував норми права, що на них посилалися особи, які беруть участь у справі [17].

Висновки. Підсумовуючи викладене можна зробити висновок, що при вирішенні цивільного спору суд в межах своїх процесуальних функціональних повноважень та в межах позовних вимог, встановлює характер (правову природу, права та обов'язки ін.) спірних правовідносини сторін, які впливають із встановлених обставин та визначає правову(ві) норму(ми), яка(і) підлягає застосуванню до цих правовідносин, що є елементом механізму судового розсуду при ухвалені судового рішення. При цьому законодавець вказує саме на «норму права», що є значно конкретизованим, а ніж закон. Виходячи із положень ЦПК України, така функціональність суду носить імперативний характер, що знаходять своє відображення у мотивувальній та резолютивній частинах судового рішення.

Література

1. Гурвич М. А. Избранные труды в 2-х томах. Краснодар, 2006. Т. 2. 544 с.

2. Гражданские процессуальные правоотношения. Ярославль: Изд-во ЯрГУ, 1975. 350 с.
3. Гусаров К. Функціональні повноваження суду в стадії розгляду цивільної справи та проблема заочногорішення // Українське право. 2004. № 8. С. 136-142.
4. Треушников М.К. Суды не создают ни материальных ценностей, ни иных благ, но они выполняют функцию «врачей» общественной жизни. // Судья. 2013. № 4.
5. Козлов А.Ф. Суд первой инстанции как субъект советского гражданского процессуального права. Томск: Изд-во Томского ун-та, 1983. 165 с.
6. Щеглов В. Н. Субъекты судебного гражданского процесса. Томск, Изд-во Томского ун-та, 1979. 130 с.
7. Толчеев М. Н. Судейское усмотрение // ЭЖ-Юрист. 2004. № 20. С. 5-6.
8. Чечот Д. М. Административная юстиция (теоретические проблемы). Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1973. 134 с.
9. Комиссаров К. И. Задачи судебного надзора в сфере гражданского судопроизводства. Свердловск, 1971. 167 с.
10. Барак А. Судейское усмотрение. М.: Издательство НОРМА, 1999. 376 с.
11. Папкина О. А. Усмотрение суда. М.: Статут, 2005. 413 с.
12. Кузів Г. С. Процесуальні обов'язки суду в цивільному судочинстві // Адвокат. 2012. № 4. С. 42-45.
13. Фёдорова И. В. Понятие «усмотрение суда» // Молодой ученый. 2019. № 14 (252). С. 201-203. URL: <https://moluch.ru/archive/252/57795/> (дата звернення: 23.04.2021 р.)
14. Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 5 «Про застосування норм цивільного процесуального

законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-09#Text> (дата звернення: 23.04.2021 р.)

15. Постанова Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 20.01.2020 р. у справі № 916/556/19. URL: https://protocol.ua/ru/postanova_kgs_vp_vid_20_01_2020_roku_u_spravi_916_556_19/ (дата звернення: 23.04.2021 р.)

16. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.12.2019 у справі № 917/1739/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/86310237> (дата звернення: 23.04.2021 р.)

17. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23.10.2019 р. у справі № 761/6144/15-ц (провадження № 61-18064св18). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85467416> (дата звернення: 23.04.2021 р.)

References

1. Gurvich M. A. *Izbrannyye trudy v 2-kh tomakh*. Krasnodar, 2006. T. 2. 544 s.
2. *Grazhdanskiye protsessualnyye pravootnosheniya*. Yaroslavl: Izd-vo YarGU, 1975. 350 s.
3. Husarov K. *Funktsionalni povnovazhennia sudu v stadii rozghliadu tsyvilnoi spravy ta problema zaochnohorishennia* // *Ukrainske pravo*. 2004. № 8. S. 136-142.
4. Treushnikov M.K. *Sudy ne sozdayut ni materialnykh tsennostey, ni inykh blag, no oni vpolnyayut funktsiyu «vrachey» obshchestvennoy zhizni.* // *Sudya*. 2013. № 4.
5. Kozlov A.F. *Sud pervoy instantsii kak subekt sovetskogo grazhdanskogo protsessualnogo prava*. Tomsk: Izd-vo Tomskogo un-ta, 1983. 165 s.

6. Shcheglov V. N. Subekty sudebnogo grazhdanskogo protsessa. Tomsk, Izd-vo Tomskogo un-ta, 1979. 130 s.
7. Tolcheev M. N. Sudeyskoe usmotrenie // EZh-Yurist. 2004. № 20. S. 5-6.
8. Chechot D. M. Administrativnaya yustitsiya (teoreticheskie problemy). L.: Izd-vo Leningr. un-ta, 1973. 134 s.
9. Komissarov K. I. Zadachi sudebnogo nadzora v sfere grazhdanskogo sudoproizvodstva. Sverdlovsk, 1971. 167 s.
10. Barak A. Sudeyskoe usmotrenie. M.: Izdatelstvo NORMA, 1999. 376 s.
11. Papkova O. A. Usmotrenie suda. M.: Statut, 2005. 413 s.
12. Kuziv H. S. Protsesualni oboviazky sudu v tsyvilnomu sudochynstvi // Advokat. 2012. № 4. S. 42-45.
13. Fedorova I. V. Ponyatie «usmotrenie suda» // Molodoy uchenyy. 2019. № 14 (252). S. 201-203. URL: <https://moluch.ru/archive/252/57795/> (data zvernennya: 23.04.2021 r.)
14. Postanovy Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 12 chervnia 2009 roku № 5 «Pro zastosuvannia norm tsyvilnoho protsesualnoho zakonodavstva, shcho rehuliuut provadzhennia u spravi do sudovoho rozghliadu». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-09#Text> (data zvernennia: 23.04.2021 r.)
15. Postanova Verkhovnyi Sud u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 20.01.2020 r. u spravi № 916/556/19. URL: https://protocol.ua/ru/postanova_kgs_vp_vid_20_01_2020_roku_u_spravi_916_556_19/ (data zvernennia: 23.04.2021 r.)
16. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 04.12.2019 u spravi № 917/1739/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/86310237> (data zvernennia: 23.04.2021 r.)
17. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 23.10.2019 r. u spravi № 761/6144/15-ts (provadzhennia № 61-

18064sv18). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85467416> (data zvernennia: 23.04.2021 r.)